

Mračno ogledalo

Nakon pada Berlinskog zida i raspada socijalizma u zemljama koje su imale takvo uređenje, u Jugoslaviji dolazi do uvođenja političkog pluralizma, odnosno do uvođenja višepartijskog sistema. Do tada je na snazi bio jednopartijski sistem na čelu sa KPJ-u. Nakon prvih demokratskih izbora, političkog organizovanja i pokušaja reformi na ekonomskom planu, na čelu sa predsjednikom SIV-a Antom Markovićem i pored napora da se zemlja stabilizuje dolazi do raspada Jugoslavije. Republika Slovenija je odlučila da se izdvoji iz sastava zajedničke države, a takvu odluku je donijela i republika Hrvatska. Istim putem je krenula i republika BiH jer se nije moglo ostati u „Krnjoj Jugoslaviji“. Na referendumu voljom većine građana i BiH postaje samostalna država. Veliki broj građana Srpske nacionalnosti bio je protiv samostalnosti BiH koristeći slogan: **“Svi Srbi u jednoj državi“**. Nakon priznanja samostalnosti BiH od strane međunarodne zajednice i prihvatanja BiH u članstvo UN-a, na pomolu je bio rat. Dobrovoljci i rezervni sastav JNA iz redova Srpske nacionalnosti odlaze na ratišta u Hrvatsku, a JNA se svrstava samo uz jedan narod i podržava interese samo Srpskog naroda. Od strane predsjedništva BiH savjetuje se svim građanima da se ne odazivaju na mobilizaciju i ne odlaze u rat. Prvi predsjednik BiH Alija Izetbegović odlučio se da vodi antiratnu politiku i uporno je tvrdio da u BiH neće biti rata i da građani mogu biti mirni. S druge strane mogle su se čuti prijetnje predsjednika SDS-a Radovana Karadžića: **„Ako dođe do rata u BiH, Muslimanski narod neće moći da se odbrani i možda će usljediti i njihov nestanak“**. Tek kasnije značenje ovih riječi će pokazati šta je u stvari s tim htio reći. Nacionalistički Srpski mediji svim snagama vrše propagandu i podgrijavaju netrpeljivost i mržnju među narodima. Počeli su da veličaju stradanja u drugom svjetskom ratu i da mijenjaju historiju i ulogu četnika i partizana od njihove izdaje, do časne borbu za otadžbinu. Sve češće su se mogle čuti četničke pjesme. Započinje masovna homogenizacija Srbskog naroda. Srbski predstavnici u BiH napuštaju učešće u legalnim zajedničkim organima vlasti i proglašavaju „**Srbsku BiH**“ stvarajući paralelnu vlast, osnivajući svoje opštine gdje su smatrali da su u nacionalnoj većini ili gdje je po njima to bila historijski Srbska zemlja. Započinje sveopšta veliko-Srbska euforija.

ZAPADNA BOSNA – Bosanska Krajina OPĆINA PRIJEDOR

Općina Prijedor u to vrijeme brojala je oko 112 hiljada stanovnika i bila je srednje razvijena općina. Po svojoj nacionalnoj strukturi okolna sela su ponegdje bila jednonacionalna, a opet negdje mješovitog sastava. Sam grad i prigradska naselja su bila takođe mješovitog nacionalnog sastava. Prijedor je bio među vodećim općinama u bivšoj Jugoslaviji po broju mješovitih brakova. Po popisu iz 1991 godine najbrojniji su bili građani Muslimanske nacionalnosti, zatim Srpske i treći po brojnosti su bili građani Hrvatske nacionalnosti i bio je određen broj nacionalnih manjina i pripadnika ostalih. Živjelo se skladno i osrednje dobro i nikada nije bilo međunacionalnih sukoba. Često mnogi nisu ni znali ko je koje nacionalnosti? Nije se moglo ni naslutiti da se u Prijedoru može desiti išta neobično.

U Hrvatskoj 1991 godine započinje rat. Dobio sam poziv od strane Ministarstva odbrane da se javim po rasporedu u svoju jedinicu rezervnog sastava zbog odlaska na ratište. Tada je bio otvoren front Pakrac – Lipik. Odlučio sam da ne idem u taj rat. „Ma ja sam samo običan mali čovjek, a ne ratnik, niko me ne dira i ne bavim se politikom, riješiće se to i bez mene, dogovoriće se oni“. Razmišljao sam. Do tada sam bio uzoran građanin i izvršavao sam sve svoje obaveze prema društvu i to će biti prvi moj, „Građanski neposluš“. Očekivao sam da će po mene doći vojna policija da me silom odvedu ili na ratište ili u zatvor. Začudo to se nije desilo. Nastavio sam i dalje da radim i odlazim na posao u poštu gdje sam radio već devet godina. Par mojih radnih

kolega nije bilo na poslu jer su se odazvali na mobilizaciju. „Sada je trebalo više raditi“. Razmišljao sam. U pošti je uvijek bilo mnogo posla. „Mlad sam i zdrav, stići ću ja to“. Ipak osjećala se ta napetost između nas kolega različitih nacionalnosti jer razumljivo je bilo da ni moje kolege nisu bile imune na propagandu koja je vršena i na njih već duže vrijeme. Trudio sam se i radio za dvojicu. Moj pretpostavljeni kolega inače Srpske nacionalnosti prišao mi je jednog dana i rekao: „Trebao bih s tobom nešto razgovarati – Dolazim odmah šefe“ Odgovorio sam. Stajali smo u čošku šalter sale i on je započeo razgovor. „Vidim da si vrijedan i pošten, a imaš i svoju porodicu pa ću ti nešto predložiti, a ti razmisli pa mi javi šta si odlučio – U Prijedoru će se svašta dešavati, savjetovao bih ti da se prijaviš u Srpsku vojsku, razmisli čovječe, imaš porodicu“. Ostao sam zatečen. Oko mene se sve okrenulo. Izišao sam da ni sam neznam kako. Morao sam izići van, nešto me udavi. Otišao sam na pauzu u kafić preko puta gdje se okupljalo dosta omladine i gradske raje. Najedanput tihu muziku nadjača neka galama. Ušli su do zuba naoružani uniformisani vojnici sa oružjem na gotovs, njih desetak. Jedan od njih krupan delija sa mitraljezom M-84 u rukama, opasan ređenice kao Rambo u svom filmu reče oštrim glasom: „Svi napolje, dok mi ginemo Vi sjedite po kafićima - Srpski heroji će sada da slave povratak sa ratišta“.

Galamdžija spusti oružje i raspasa ređenike po stolu.

Početakom 1992 godine dobio sam i drugoga sina. Zdrava i snažna beba i kažu jedna od krupnijih rođenih beba u bolnici u posljednje vrijeme. Supruga se osjećala dobro i smatrao sam: „Ma biće sve u redu, smiriće se ova situacija“. Sve češće su povratnici sa Hrvatskog ratišta svoje povratke obilježavali kršenjem javnog reda i mira i ugrožavanjem života ostalih građana. Atmosfera u gradu je postajala sve gora jer su pijani Srpski dobrovoljci bivali sve ljući zbog neuspjeha, pogibija i ranjavanja, a ljuti su na one što ne ratuju. Noću su često bile žestoke pucnjave i proslave povratka kući. Bilo je opasno boraviti vani i uopće izlaziti van kuće jer su se dešavala ranjavanja slučajnih prolaznika zalutalim metcima. Noću korziraju vojnici zagrljeni sa svojim djevojkama, dok u drugoj ruci nose oružje da bi pokazali svojoj voljenoj kakvi su samo oni heroji. Bilo ih je nekako neobično vidjeti i djelovalo je to pomalo smiješno. Rat iz susjedne Hrvatske polako se prenosio i u BiH i bilo je povremenih i sporadičnih sukoba.

Ubrzo dobijam i drugi poziv za odlazak na ratište, ali sada je to bilo u BiH na novo otvoreom ratištu na području Dervente. Da bih izbjegao i ovaj poziv odlučio sam da se javim ljekaru u nadi da ću dobiti bolovanje i opravdati svoj ne odlazak u jedinicu. U čekaoni nije bilo gužve i ubrzo sam došao na red. Pokucah na vrata. „Dobar dan – Dobar dan“. Za stolom sjedi mlad doktor možda svega par godina stariji od mene. Ljubazno me primio i ponudio me da sjednem preko puta njega. Pružih mu zdravstvenu knjižicu. Na džepu bijelog mantila pročitah: „Doktor Suljanović“. Otvorio je moju zdravstvenu knjižicu i upita me blagim glasom: „Šta je s tobom Zilhade?“ Malo sam se ohrabrio. Odlučio sam da mu kažem istinu: „Nisam bolestan doktore i ne želim da lažem. - Već drugi put sam dobio vojnu poziv pa ako možete da mi otvorite bolovanje kako bih opravdao svoj ne odlazak u rat. - Ne želim da učestvujem u svemu tome“ Doktor kao da je bio iznenađen mojom iskrenošću i kroz blagi osmjeh zagleda se u mene i reče: „Mogu li da vidim poziv?“ Pružih mu poziv predhodno malo ga peglajući rukama. On ga pročitao na brzinu i nekako tužnim pogledom dodade: „Vjeruj i ja sam dobio isti, ali pošto si iskren i nisi se pretvarao da si bolestan otvoriću ti bolovanje na sedmicu dana. - Pokušaj opravdati svoje odsustvo iz jedinice. - Hvala doktore i doviđenja! - Sretno momčino“ Odgovorio mi je... Više se nismo vidjeli.

JNA raspoređuje svoja teška naoružanja i artiljeriju po BiH i priprema što bolju poziciju zauzimajući strateške položaje za okupaciju teritorija koje nisu bile većinski Srpska područja. I glavni grad Sarajevo se našao u totalnoj blokadi i započinje brutalna agresija i najduža opsada jednog grada u historiji novijeg ratovanja.

Šestog Aprila 1992 zvanično počinje rat u BiH. Obični građani grada Sarajeva, patriote i legalna TO, iako slabo naoružani pružaju žestok otpor JNA i Srpskoj paravojski. Poznato naređenje generala Mladića izdano snajperistima i artiljeriji poslano je u eter: „**Samo u živo meso i raspametite ih granatama**“

„Ma šta nam ovo rade ljudi moji, pa gdje je naša vojska da nas brani?“ – bile su to riječi naše Hanke. Na to pitanje uslijedio je munjevit odgovor: „To nas tuče naša vojska!“ Zaprijetiše tamo neki – „Ubićemo, zaklaćemo ko sa nama neće!“ - Kako nećemo moći da se odbranimo? Pa zar će nas to neko i napasti, možda vanzemaljci?

„Kako će uslijediti naš nestanak i odlazak u pakao.“ Prvo što mi na um pade bi Sudnji dan. Kao zaštitu od nemoći prizivam uspavanu dušu, a ona najbolje zna šta sve u meni budi. Na koljena kleknuh, što nisam odavno činio. Zamolih dragoga Boga onako kako me rahmetli majka učila, da nas sačuva zla i belaja. U meni se promeškolji patriotizam, koji sa sobom za ruku povede i duševnu bol. Osjetih snažnu potrebu da kažem. Patili su mnogi, meni dragi ljudi i umirali samo s' jednom riječi na usnama - „Zašto?“ Odgovor se rasu poput eksplozije minobacačke granate – *HOMOSAPIENS!*

Postidjeh se te riječi, ma šta ona značila.

Na području opštine Prijedor JNA I Srpska paravojska na čelu sa SDS-om naoružava građane Srpske nacionalnosti. Helikopteri JNA spuštaju se noću u Srpska sela i potajno im djele naoružanje. Muslimani i Hrvati su praktično bili nenaoružani. I to malo naoružanja preostalo iz legalne TO BiH traženo je da se preda i da se navodno građanima garantuje sigurnost. Putem radio Prijedora vrši se Srpska propaganda i zahtijeva se od svih građana Muslimanske i Hrvatske nacionalnosti da predaju naoružanje. Manji broj mještana iz okolnih sela i takozvanog brda: Hambarine, Rakovčani, Biščani, Rizvanovići i Čarakovo kojima se pridružuje i Slavko Ečimović sa nekolicinom mještana Hrvatske nacionalnosti organizuju se ne želeći da predaju malobrojno naoružanje od kojeg je većina bila lovačko. Mještani Kozarca takođe odbijaju da predaju naoružanje TO koje im je legalno pripadalo i odlučni su da sačuvaju mir i sigurnost Kozarčana. Mještani mjesne zajednice kojoj sam pripadao, a to su: Poljana, Skela i Raškovac čiji je predsjednik bio Dedo Crnalić, pod pritiskom i prijetnjama Srpskih vlasti on donosi odluku o predaji legalnog naoružanja TO. Desetak mještana te mjesne zajednice na čelu sa Hadžijom odbijaju predati naoružanje i te noći sa naoružanjem prelaze rijeku Sanu i pridružuju se TO Hambarine. Srpska paravojska u Muslimanskim i Hrvatskim selima pokušava u više navrata da isprovocira sukobe nebi li došlo do konačnog obračuna koji im je svakako bio u planu.

OKUPACIJA PRIJEDORA I POČETAK GENOCIDA.

U gradu Prijedoru život za ne Srpsko stanovništvo je postao veoma težak i nepodnošljiv. Uveden je policijski sat i vršene su česte racije, a po kućama pretresi i potraga za naoružanjem koje ne postoji. U noći 30 Aprila u poslije ponoćnim satima, u organizaciji SDS-a i njihove paravojske i pripadnika Srpske policije, a uz podršku bivše JNA nasilnim putem okupiraju grad Prijedor i preuzimaju apsolutnu vlast. Započinju hapšenja čelnih ljudi Muslimanske i Hrvatske nacionalnosti koji su bili na čelu opštinskih struktura. Tajanstveno je ubijen i predsjednik Opštine Muhamed Čehajić iz SDA koji je bio legalno izabran voljom većine građana. Uklonjena je i uhapšena gotovo sva inteligencija i svi visoko obrazovani ljudi koji su radili na značajnim radnim mjestima kao što su: Ljekari, profesori, sudije, inženjeri i uspješni privrednici grada. Otvoreni su logori Keraterm, Omarska, Trnopolje, a život za ne Srpsko stanovništvo postao je nepodnošljiv. Svi građani Muslimanske i Hrvatske nacionalnosti dobili su otkaze na poslu i brutalno su otjerani sa svojih radnih mjesta.

Sutradan sam nakon slobodnog dana normalno odlučio da idem na posao kao da se ništa i nije desilo, a u stvari nisam mogao prihvatiti sva ta dešavanja u mom gradu.

Grad su preplavili uniformisani vojnici u SMB uniformama koje su bile obilježje bivše JNA, a jedan dio je nosio šarene maskirne uniforme. Na ramenima su nosili trake različitih boja kao znake raspoznavanja. Ispred institucija u gradu postavljeni su grudobrani odnosno bunker i sagrađeni od naslaganih vreća punih pijeska. Snajperisti su bili raspoređeni po balkonima i krovovima obližnjih zgrada. Vršene su kontrole i legitimisanja civila. Ovo me podsjeti na dane dok sam još bio dijete, kada je sniman partizanski film „Doktor Mladen“ kada je grad takođe bio u opsadnom stanju za potrebe tog filma. Kroz glavu mi proleće činjenica koje postadoh svjestan: „Ovo je sada zbilja i stvarnost – Ovo je rat“

Tog dana pet puta sam zaustavljen i legitimisan na putu do posla. Svaki put bi me pitali: „Kuda si ti krenuo, gdje radiš, otkud ti ovdje“? Na jednom punktu kod banke, preko puta Doma Zdravlja pitali su me ko mi je predpostavljeni i imam li broj telefona na poslu, pa da provjere dali sam tu zaposlen? Konačno nakon 30 minuta kako sam krenuo od kuće stižem pred poštu, a u normalnim uslovima stizao sam za petnaestak minuta. Na kapiji pošte zaustaviše me dvojica naoružanih i uniformisanih lica koji takođe pitaju kuda uz obaveznu provjeru ličnih dokumenata. Kada su pročitali da nisam Srpske nacionalnosti počeli su da me zagledaju od glave do pete. „Imaš li kakvo naoružanje“? Odgovorio sam kratko – ne! „Koji su ovo levati majko moja mila“ Pomislih. Zatim izlazi moj kolega Žika iz portirske kućice koji je inače bio portir u pošti i doviknu im: „Pustite ga, to je naš radnik“. Pustili su me da uđem na kapiju u krug pošte. Pozdravih se sa kolegom Žikom koji je bio stari radnik pred penziju. On mi potihlo reče: „Trebalo da se javiš u pravnu službu kod Stole“ Neki su radnici dobili otkaz pa provjeri. Dobro Žika, Hvala... Na spratu pokucah na vrata i uđoh kod pravника. Stole je bio visok pomršav, stariji čovjek. Pogleda u mom pravcu. „Dobar dan – dobar dan, izvoli...? Došao sam na posao pa mi je rečeno da su neki radnici dobili otkaz pa da provjerim šta je samnom. Aha, kako se ono ti zoveš...? Provjerio je na papiru koji je izvadio iz ladice na kojem je bio podugačak spisak otkucan pisačom mašinom. Čitajući onako u sebi odjednom je pocrvenio u licu dok sam ja smireno stajao naspram njega iščekujući potvrđan odgovor. „Neki naši radnici su dobili otkaz, počeo je Stole zamuckujući, ali ti nisi na spisku. Ti si na čekanju dok se ne smiri ova situacija“ I skrenuo je pogled u stranu. Nelagodno smo se osjećali i on i ja. Malo sam šutio a onda sam rekao: „Doviđenja družo pravniče – Doviđenja“. Odgovorio je. Silazio sam niz stepenice poluošamućen, razmišljajući o mojim prijateljima i radnim kolegama. Ispred mene su proletele slike Dušana, Sretka, Rade, Mile, Ratka, Ostoje... Kakva su ovo došla vremena? Stigoh do portira Žike na izlazu dok je on razgovarao na telefon. Pozdravih ga rukom. On spuštajući slušalicu doviknu: „Sačekaj“- Evo upravo me zvao pravnik Stole i rekao mi da ti

prenesem da si i ti dobio otkaz. Ali sad sam bio gore"... U momentu shvatih o čemu se tu radi. Nije imao hrabrosti ni snage da mi to saopšti u lice. Osjetio sam to još dok sam bio gore. „Hvala Žika i doviđenja. - Oprosti Hodža,žao mi je“. Prolazeći pored dvojice vojnika ispred pošte opsovah u sebi. Razočaran krenuo sam kući. U meni je kuhalo od ljutnje. Do kuće sam još dva puta zaustavljen i legitimisan. Kroz glavu mi proleti misao da je najbolje okačiti parolu na vrat sa natpisom: „**Da, ja sam Musliman!** – Nemorate me više legitimisati“.

Kulminacija napetosti u gradu bila je 23. Maja 1992 godine kada je počelo granatiranje sela: Hambarine, Rakovčani, Biščani Rizvanovići i Čarakova, da bi zatim uslijedili pješadijski napadi na civilno stanovništvo. Krenuli su u takozvano „Čišćenje“. Započelo je sveopće ubijanje muškaraca, žena i djece. Načinjen je masakr. Rušenjem džamija, strijeljanjem nemoćnih civila na pragu svojih kuća, pljačkanjem stoke i imovine i paljenjem kompletnih sela i zaseoka otpočeo je planirani genocid u opštini Prijedor. Slijedećeg dana 24. Maja 1992 godine uz isti scenario otpočeo je napad na Kozarac i okolna muslimanska sela. Otpočelo je sa artiljerijskim napadima, a zatim su uslijedili i pješadijski napadi praćeni tenkovima koji su rušili sve pred sobom. Malobrojne policijske snage i slabo naoružana TO mjesne zajednice Kozarac nisu uspjeli zaštititi narod. Većina ih je izginula u snažnom naletu JNA i Srpske paravojske. Jedna desetina je uspjela da se povuče u dubinu Kozare spašavajući gole živote. Kozarac je brutalno srušen sa zemljom. Tri dana je trajalo izživljavanje nad nedužnim Kozarčanima. Veliki broj kompletnih porodica je ubijen ispred svojih kuća na kućnom pragu. Preživjelo stanovništvo iz svih tih muslimanskih sela u opštini Prijedor nad kojima je izvršeno takozvano čišćenje, razdvojeno je na muškarce, žene i djecu. Veliki broj preživjelih muškaraca je ubijen a jedan dio je odveden u logore Omarska i Keraterm, a žene i djeca su većinom deportovani u logor Trnopolje. Muslimansko stanovništvo u gradu je to sve nemoćno posmatralo. Stjerani u kućni pritvor kao u torove bez prava na izlazke iz svojih kuća čak ni u dvorišta. Gradsko stanovništvo je praktično bilo u logoru uz nadzor naoružanih formacija koje su uz saradnju komšija Srba znali koje su bile muslimanske kuće i ulice. Praktično svi Srbi su ispoljavali netrepeljivost i mržnju prema nama. Sve što se dešavalo u Prijedoru te 1992 godine može se slobodno bez imalo pogreške okvalifikovati kao kolektivna odgovornosti, a nikako individualna jer ta euforija kolektiva je bila očita.

U mojoj ulici snajperisti su postavljeni na krovove i balkone obližnjih zgrada u kojima su većinom živjeli Srbi kako bi nadzirali kuće komšija Muslimana koje su se protezale nizvodno tokom rijeke Sane do kraja Muslimanskog naselja Raškovac i do takozvane „Trinaeste“. Interventnim vozilima su danonoćno nadzirali Muslimanska naselja i ulice, a bile su i česte patrole naoružanih i uniformisanih komšija Srpske nacionalnosti. Dešavale su se i sve češće provale u kuće i upadi vojske uz premlaćivanje i odvođenje nedužnih građana u logore. Bilo je i slučajeva odvođenja mladih djevojaka i njihovo držanje u kućnom pritvoru gdje su one proživljavale sve strahote i orgijanja nad njima, a sve pod prijetnjom da će im pobiti porodice budu li kome nešto pričale. Za muslimane i Hrvate život u gradu je postao nepodnošljiv. Nije se više moglo otići ni u kupovinu radi nabavke hrane i ostalih potrebitina tako da je gradski način života pokazao sve svoje nedostatke i težinu preživljavanja. Bez zaliha hrane bili smo osuđeni na gladovanje ili da rizikujemo i budemo ubijeni odmah tu u svojoj avliji... Ovo što nam rade ne može se nazvati nikako drugačije osim svojim pravim imenom: „FAŠIZAM“

Danas je izvršena racija u mojoj ulici. Traže oružje koje ne postoji. Odvedene su neke komšije navodno na informativni razgovor. Među njima odvedeno su i trojica braće koji su mi prijatelji iz djetinjstva. Ti ljudi ne bi ni mrava zgazili i čitav svoj život su znali samo za pošten rad. Otišao sam kod njihovih roditelja i saznao da su odvedeni u logor navodno zbog izmišljene automatske puške. Tu sam zatekao i našeg zajedničkog prijatelja, komšiju Srpske nacionalnosti koji je prošao sva ratišta po Hrvatskoj. Prijatelji smo od djetinjstva. Sjeo je do mene i gledao me kao da želi

nešto da mi kaže, da nas niko ne čuje, da mi se izjada, a šutili smo, ovo vrijeme nas udaljilo. „Moram kući rekoh - Brinuće se moji. - I ja ću stobom“. Reče mi uniformisani komšija. Začas iziđosmo na ulicu. „Treba li ti šta“? Upita me. Umjesto odgovora upitah ja njega: „Šta se ovo događa, zašto? Nije dobro, a biće i gore. Odgovori. - Nemojte se puno kretati i izlaziti...“ Stigosmo do kuće. Naiđe patrola od pet vojnika, komšije Srbi. Pozdraviše nas. „Ne vjeruj nikome“. Reče mi sagovornik gledajući za njima. Pružajući mi kutiju cigara „Morava“ i kao usput reče: „Bilo bi dobro da odeš odavde negdje, s Porodicom. - Doviđenja i vidimo se“. Zanimjemio sam. Kada sam ušao u kuću obradovao sam se jer su mi došli amida i strina iz komšiluka, a zatim su došli moj otac i brat iz prizemlja kuće. Strina je plakala. Odveden im je sin u logor Omarska. Čutio sam i teško mi pade vijest o mom amidžiću. Šta čovjek da radi osim da čuti i pati i nemoćno u sebi umire. Bio sam pod velikim pritiskom i stresom, ne zbog straha jer začudo straha u meni nije bilo ni prije ni poslije. Razdirala me činjenica da ne mogu ništa da uradim, da pomognem sebi i svojoj porodici koja je patila, niti prijateljima ni komšijama. Nešto me steglo u duši, a pogled mi odluta na moje dvoje djece. Stariji se igrao na podu sa igračkama, a mlađi beba, stara samo dva mjeseca, spava...

Na radiju vijesti Srpskog radio Prijedora. Obavještavaju stanovništvo nesrpske nacionalnosti da svi koji žele da odu iz Prijedora moraju da se jave u SUP- Prijedor radi odjave boravka i dobijanja dozvole za navodno dobrovoljno iseljenje. Uz dogovor sa širom porodicom odlučili smo da i mi pokušamo da odemo iz ovog pakla. Mnogi su već otišli iz grada i prije ovih dešavanja i pokazalo se da su bili u pravu. „U prijedoru se ne može više živjeti“. A gdje bih mogao živjeti osim u Prijedoru zapitao sam se...? Nisam našao odgovor. Zadatak za dobijanje potrebnih papira za odlazak iz Prijedora preuzele su uglavnom žene i stariji muškarci jer mlađi, vojno sposobni muškarci su rizikovali da budu uhapšeni i odvedeni u logor. Supruga i moj otac su se vratili sa potrebnom dokumentacijom za koju je uslov bio da ostavljamo svoju imovinu Srpskim vlastima. Meni je poručeno po supruzi da se javim sutra u stanicu milicije radi razgovora. Znao sam. „Došao je i na mene red“ Rekoh onako samo za sebe. „Kriv sam jer sam Musliman kao i ostali koji su u logorima. Priznajem – Kriv sam“.

Oko ponoći rafali su zaparali tišinu. Sjedim sam u polutami, pušim i razmišljam. Svjetla ulične rasvjete osvjetljavaju plafon moje sobe. Supruga i djeca u drugoj sobi spavaju na dušecima na podu radi zalutalih ili namjernih metaka. Ponovo rafali pa eksplozija bombe. Pokušavam zaspati ali uzalud. Ustajem do prozora da prošetam, pa ponovo sjedam okupiran brigom i odgovornošću. Nisam u stanju ništa učiniti pa čak ni supruzi olakšati njene brige i reći joj: „Ne brini, biće sve u redu“. Ne mogu čak ni to. I ona zna da ništa više nije u redu, niti će biti.

„Dobro jutro – Jutro!“ Odgovori mi dežurni policajac. „Pozvali ste me da se javim na razgovor - Daj ličnu kartu, pođi zamnom“. Uvede me u jednu kancelariju gdje sjede i rade u civilu dva muškarca i jedna žena. Jedan od njih mi odmah reče: „A ti si taj, tebe mi tražimo već duže vrijeme“. Stajao sam zbunjen i već sam vidio slike kako me tuku i traže da im nešto priznam. Malo sam se pribrao i upitao: „Zbog čega me

tražite? - Ti si iz Kozarca i radio si kao policajac u stanici milicije u Kozarcu...? Ne nisam“. Odgovorio sam. „Ja sam iz Prijedora i radio sam ovdje u pošti u Prijedoru“. Vidno zbunjeni gledali su moju ličnu kartu pa mene i govorili: „Zilhad Hodžić sin Sulejmana iz Prijedora“. Na vrata udoše, jedan policajac i sredovječna, uredno dotjerana žena koja je takođe radila kao službenica u miliciji. Policajac iziđe, a jedan od službenika reče ženi: „Ovo je taj kojeg tražimo“! Žena se zagleda u mene i odmjeri me od glave do pete. I ja sam gledao u nju. Nisam je poznavao. Od njenog odgovora zavisi moj život. „To nije taj čovjek, reče žena. Prvi put ga vidim – Onoga policajca sam lično poznavala. Ne to nije taj čovjek“. Kao da mi pade neki teret s leđa, a

noge mi klonuše. „Jesi li sigurna? - Ponovo je upitaše. „Jesam apsolutno sam sigurna, to nije taj čovjek“. Vraćajući mi ličnu kartu rekoše mi da mogu ići. Sačeka me policajac ispred vrata i vidno iznenađen i razočaran što mu nije naređeno da me privede u zatvor, isprati me do izlaza iz stanice milicije. U povratku sam namjeravao iskoristiti „Opravdani izlazak u grad“ i kupiti ponešto za kuću, uglavnom hranu i cigarete. Na moje veliko iznenađenje na prodavnicama, pekarama, kioscima, pisalo je ćirilicom: „Brašno, hljeb i cigarete su samo za Srbsku vojsku i njihove porodice“. Nisam mogao da vjerujem svojim očima, pa zar i to piše? Pročitao sam više puta. Za nas Muslimane nema više ni kruha, zabranjeno nam je da jedemo i osuđeni smo da pomremo od gladi. Kao u bunilu sam krenuo kući i ovo me je dotuklo. Iznenada mi priđe bivši radni kolega koji je bio u pošti referent za TO. Kako si upita? „Nisam dobro odgovorio sam mu. - Dobro da sam te vidio, moram da ti uručim vojnu poziv“. Gledao sam kroz njega kao kroz staklo. Nisam ga više slušao kao da i nije pored mene. „Ako hoćeš mogu napisati da te nisam našao“. Nastavio je pričati. Prekinuo sam ga. „Zar misliš stvarno da ću ja protiv svoga naroda Paniću“? A on se pretvarao kao da me nije ni čuo. Hodao sam, a on i dalje hodajući zamnom dobaci: „Dobro, napisaću da te nisam našao. Piši šta hoćeš“! Još nešto sam kroz zube procijedio ...?

Dani u kućnom pritvoru prolazili su sporo. Česti nestanci električne energije i nedostatak tačnih informacija uz obilje laži od strane Srbske propagandne mašinerije čovjeku isperu mozak. Istinite informacije su stizale sa zakašnjenjem od usta do usta. Svaki izlazak u dvorište bio je avantura, a odlazak u obližnju samoposlugu radi nabavke namirnica je bio ravan sasmoubistvu. Muslimani i malobrojni Hrvati su živjeli u strahu. Svaki uniformisani Srbin, kada je to želio mogao je doći i izvesti iz kuće nedužne komšije i tući ih bez razloga, pa i ubiti ako žele zbog izmišljenih djela. Automobile i motocikle su plijenili bez ikakvih protivljenja zastrašenih vlasnika. Sve to su takođe radili bez ikakvih smetnji i naoružani maloljetni tinejdžeri u uniformama čiji su očevi u Srpskoj vojsci.

U jutarnjim satima u samo svitanje, probudi nas komšija Emir da nas obavijesti da ne izlazimo i da ostanemo u kući. Po gradu su odjekivale eksplozije i čulo se pješadijsko naoružanje. Ne znajući o čemu se radi komšije Srbi su otpočeli napad i nasumično su pucali sa obližnjih zgrada prema nama. „Moramo sići u prizemlje kod oca - Rekoh supruzi. Ovdje smo direktno na udaru“. Poveo sam starijeg sina za ruku, a supruga je mlađeg umotala u deku i nosila u naručju i pod kišom metaka istrčali smo niz stepenice u dvorište. Na vratima su nas sačekali otac i brat. „Sišli smo na vrijeme“. Rekoh sav zadihan. Otac mi uzbuđeno reče: „Pa čovječe mogli ste izginuti na stepenicama“. Ipak odluka je bila ispravna, jer samo minut ili dva kasnije, prozori, vrata i krov su bili osuti paljbom i izrešetani metcima.

Grupa patriota i pripadnika TO koja je brojala oko stotinjak dobrovoljaca, a koja se skrivala u šumama Kureva, slabo naoružani u očajničkom pokušaju da deblokiraju grad i da pomognu izgladnelom i zastrašenom stanovništvu, pod komandom neustrašivog Hadžije i Slavka prelaze rijeku Sanu i iznenadnim napadom probijaju se u samo jezgro grada. U prvom naletu kod gradskog mosta je poginuo major JNA Zoran Karlica i još nekoliko srpskih vojnika. Ponešeni početnim uspjehom hrabri teritorijalci kreću prema policijskoj stanici u centru grada. Nakon oporavka od prvog iznenađenja, sa svakog srpskog prozora ih je vrebala puška. JNA iz kasarne na Urijama izvodi vojsku i sa oklopnim transporterima naoružanim PAM-ovima i PAT-ovima razbili su patriotske snage i prisilili ih na uzmicanje. U toj neravnopravnoj borbi većina ih je izginula. Nekolicina ranjenih i onih koji su ostali bez municije su zarobljeni. U svom gradu herojski su poginuli Hadžija i Slavko. Legenda kaže da su se borili do poslednjeg metka, a kada su pali, nad njihovim mrtvim tijelima su se izivljavali Srpski dobrovoljci. Započinje nemilosrdna i krvava odmazda Srpskih vlasti nad nesrpskim stanovništvom, i započinje takozvano čišćenje. Stari Grad je sravnjen sa zemljom. Na lokalnom radiju puštaju četničke pjesme uz širenje mržnje i huškanje uz objave da su Srbi herojskom borbom odbranila svoj grad od fundamentalista i zelenih beretki i

da je u napadu na grad učestvovalo oko hiljadu Muslimana i Hrvata. Civilno nesrpsko stanovništvo obavještavaju: „Da ostanu u kućama i da na krovove, balkone ili prozore svojih kuća objese bijele plahte u znak lojalnosti Srpskim vlastima. – Svi odrasli članovi domaćinstva su dužni da nose bijele trake oko ruke“. Mnogi nisu shvatili pravi cilj i značenje ove naredbe. Većina je postupila kako im je naredeno putem radija. Krenulo je čišćenje od kuće do kuće u naseljima: Skela, Raškovac, Puharska, Čejreci. One obilježene kuće bile su Muslimanske. Dolaskom Srpske vojske ispred kuća, odmah su pucali po vratima i prozorima, a zatim su provaljivali vrata uz naredbu: „Izlazite svi, majku Vam balijsku“. Mnogi su smrtno stradali usljed pucanja u vrata i prozore, a neki su ubijeni ispred kuće, dok je većina odvedena na sabirna mjesta da bi bili odvedeni u logore. Ako je postojao pakao na ovome Svijetu onda je on bio tog dana u Prijedoru. Na svu sreću shvatio sam na vrijeme i skinuo s balkona bijelu plahtu koju je otac objesio. Nisam htio vezati bijelu traku oko ruke. Kroz glavu mi proletje davidova zvijezda na žutoj traci. Ščućurani po čoškovima kuće sjedili smo po podu što dalje od prozora i ulaznih vrata, čekali i osluškivali. Čuli smo vojsku kako prolazi, puca, galami i psuje. Za čudo božije prolaze pored naše kuće. Ne pucaju nam po prozorima i vratima. I onako je bilo sve izrešetano predhodnom pucnjavom pa ih je moguće i to zbunilo smatrajući da su tu već bili. Ne zovu nas da iziđemo van. Shvatio sam da to nisu naše komšije Srbi inače bi znali i za nas. To je bila vojska koja je poslana sa strane i orijentisali su se po bijelim plahtama... Kroz prozor sam gledao kako tuku i odvođe moje komšije u logor. Vojnici su bili u maskirnim uniformama i dobro opremljeni. Na glavama su imali šljemove preko kojih su bile maskirne mreže, a svaki od njih je imao zolju prebačenu preko leđa, a u rukama su imali automatsko oružje. „Ovo su specijalci“ Prošaputao sam. Osjećao sam se jadno jer komšija ti može biti kao rod rođeni. Spustio sam se na pod i klonuo. Tražio sam pogledom djecu. Supruga se nije odvajala od naše tromjesečne bebe koja je bezbrižno spavala povremeno se trzajući u majčinom naručju od snažne pucnjave. U njenim suznim očima pitanje i nijemi pogled upućen meni: „Šta će biti s nama, šta će biti s našom djecom“? Telepatski, u mislima sam joj odgovorio: „Oni hoće da nas unište, da nas zatru, da nas nema“....

Tih dana kao otvoren znak mržnje, predhodno minirane i uz snažne eksplozije i detonacije porušene su sve džamije u gradu i u prigradskim naseljima, a takođe je minirana i porušena Katolička crkva pored pozorišta. Po istom scenariju koji je sprovodio fašistički režim u drugom svjetskom ratu nad Jevrejima, sprovodile su i Srpske fašističke vlasti u Prijedoru. Mali broj Muslimana je preživio i ostao u gradu. Nosili su bijele trake oko ruke i pognutih glava su umirali. U slučaju smrti ili pogibije nekog od Muslimana nije dozvoljeno javno ukopavanje niti obavljanje dženaze po vjerskim običajima. Dženaze su obavljane potajno noću uz prisustvo samo bliže rodbine.

U proljeće i početkom ljeta u opštini Prijedor je izvršen genocid i urbicid, a počinioci su započeli drugu fazu: „**Prikrivanje i negiranje genocida**“. Trebalo je uništiti sve tragove i ukloniti sve preživjele svjedoke tih dešavanja. Od strane opštinskih i vojnih vlasti organizovana je podrška u mehanizaciji i ljudstvu za čišćenje porušenih objekata u gradu, a posebno je organizovano prikupljanje leševa nedužnog civilnog stanovništva po selima i prigradskim naseljima i njihovo odvoženje kamionima u nepoznatim pravcima i ukopavanje u masovne grobnice koje su strogo držane u tajnosti i koje su date Srpskom narodu u amanet kao tajna koja se ne smije odati ni po koju cijenu jer bi to značilo izdaju Srpskog naroda i njihovih ciljeva. Za te poslove su dovodili logoraše koji su nakon obavljenog posla pobijeni i pokopani sa leševima u masovne grobnice. U tri logora u opštini Prijedor: Omarska, Trnopolje i Keraterm, logoraši Muslimanske i Hrvatske nacionalnosti, nedužni zatočeni živjeli su golgotu nedokučivu ljudskom umu. Bez hrane, vode, svakodnevno mučeni i premlaćivani, za njih je smrt bila nagrada koju su priželjkivali. Žene u logoru Omarska su svakodnevno silovane i mučene do smrti. Prijedor je obavila tama. Fašizam je ponovo rođen tu na Bakanu u srcu Evrope. U tom rađanju mraka ubili su život i njegove

starijedioce i pretke koji su Prijedor stvorili prije više vjekova. Tog ljeta moj Prijedor je umro u mukama razapet, razčejrećenih udova na sve četiri strane svijeta.

Zrake svetlosti ulične rasvjete provlače se kroz rupe na prozoru. Pucali su po kući nasumice. Ubili bi i dijete, šta ih briga. Trgoh se zbog iznenadnog sna, a morao sam ostati budan. Stariji sin sanja dječije snove i bi mi žao da ga budim. Majka to učini milujući ga po kosi. I on će patiti od ovoga trenutka. „Kuda mi idemo sada, kada ćemo se vratiti tata - Mogu li ponijeti svoje igračke?“ Nisam mu znao odgovoriti. Mlađi sin, beba, spava. Bijela mu kapica uokvirila lice. Njegova dva plava oka nisu još upamtila svoj dom. Čutio sam, supruga me gledala uplakanim očima. Stariji se opraštao od igračaka, najradije bi ih ponio sve. Kuću sam ostavio otvorenu, jer u mom komšiluku nema lopova. Zastao sam na gradskom mostu, navirala su sjećanja iz djetinjstva. Bacio sam opušak kao pozdrav mojoj Sani. Možda nikada ti i ja, ljepotice, nećemo zajedno plivati. U Tukovima leševi prekriveni granjem. „Nemoj gledati sine“ On se priljubi uz moja koljena. Zapucaše u zrak, a djeca se počеше trzati. Prepuštamo Vam svoje živote. Vama, kao da ste neki Bogovi.

Tukovi, Muslimansko naselje na samom ulasku u grad iz kojeg je protjerano Muslimansko stanovništvo. Slika je bila tužna i sablasna. Tukovi su postali sabirni centar za preosalo nesrpsko stanovništvo koje navodno dobrovoljno želi da napusti Prijedor, a u stvari to je bio čin očajnika koji bijegom pokušavaju da spase gole živote. Moje lice je bilo prošarano od alergije uzrokovane dugotrajnim psihičkim stresom, kao da sam ponovo imao dječije ospice. Kada sam se obratio ljekaru Srpske nacionalnosti koji me pregledao i rekao: „Pošto nisi u Srpskoj vojsci ne mogu ti dati terapiju jer su lijekovi samo za Srpsku vojsku, ali ako hoćeš obrati se u crkvu u dobrovoljno društvo „Kolo Srpskih sestara“ - Pa neka ti daju injekcije za to“. Naravno nisam se obratio. Osamnaestog Augusta smo ušli u sabirni centar Tukovi. Rasporedili smo se po napuštenim Muslimanskim kućama i sami brinuli za hranu koju smo prikupljali po napuštenim baštama. I dalje smo bili pod strogim nadzorom vojske i policije. Više se nije moglo ni ući ni izići van. Četvrtog dana boravka u Tukovima obaviješteni smo da danas 21 Augusta kreće konvoj. Jutro je bilo lijepo i sunčano. Pristizali su autobusi, kamioni i šleperi organizovani od strane Srpskih vlasti i izvršene su sve potrebne pripreme za progon preostalog nesrpskog stanovništva. Supruga, djeca i ja smo ušli u šleper jer nije bilo dovoljno autobusa. Odlučili smo da se ne razdvajamo. Tu su većinom bile starije osobe i mahom žene sa djecom. U šleperu je bilo svega nekoliko vojno sposobnih muškaraca koji su se povukli u sam vrh šlepera da bi bili što manje uočljivi. Supruga i djeca su ostali na početku šlepera uz samu njegovu stranicu i tu je bilo dovoljno zraka. Posjedali su po podu kamiona po torbama i dekama. Unutrašnjost šlepera je bila ispunjena do poslednjeg mjesta. Složeni kao sardine sjedili smo jedni po drugima. U tim prijepodnevnim satima već se osjećao nedostatak zraka. Cerade su postale vrele pod zrakama Augustovskog sunca. Autobusi, kamioni i šleperi su se pokrenuli i polako je formirana kolona. U pratnji konvoja je vod policije iz Prijedora i nekoliko Srpskih vojnika. Nije nam rečeno gdje idemo, a nije nam ni bilo važno jer ovo je put bez povratka, put spašavanja života. Samo što dalje odavde iz logora zvanog Prijedor. Ubrzo smo stigli do Kozarca kojeg je bilo tužno i stravično posmatrati. Sve kuće su bile zapaljane i porušene. Prisjetih se svojih Kozarčana, prijatelja i poznanika koji su većinom pobijeni, a neki su odvedeni u logore. Moje razmišljanje prekide prijeteći i oštar glas: „Dole glave, u šta gledate majku Vam Balijsku“? U naš šleper je ušlo nekoliko ljudi. Isprebijani i izmučeni, pokidane odječe, prestravljenih i izbezumljenih pogleda. Za njima je ušao i Mrdža jedan od odgovornih policajaca za pratnju konvoja i naredi jednom od logoraša da prikupi sav novac i zlato i za pet minuta da mu se to preda. Čovjek nam se očajnički obratio: „Ljudi molim vas dajte šta imate, ubiće me“! Skupljeno je nešto novca i dato je logorašu koji je novac predao Mrdži, a ovaj je negodovao kako je to malo novca uz prijetnju upućenu svima

nama: „Vidjećemo se mi malo kasnije, a Vi stare nane sve ću Vas gole poskidati“! Ponovo smo krenuli uz oštru pucnjavu, psovke i prijetnje kako će nas sve pobiti...

Tražio sam pogledom suprugu. Ona i djeca sjedili su na torbama. Stariji sin onako skupljen, tražio je moj pogled. Samo sam mu kratko namignuo. „Ne plaši se sine, ti si moja nindža kornjača, iz tvog omiljenog crtića“. Usta je malo objesio. Plašio se čika Dade. A Dado je povremeno ulazio i tražio zlato i pare. Očima sam sinu govorio: „Neće tebi čika Dado ništa“. Nisam mogao da izdržim dječiji pogled, koji me pogađao pravo u srce i mozak. Morao sam da se spustim na pod. Pozlilo mi, fali mi zraka. Vrele cerade prže, ne daju da dišem. „Neće tebi čika Dado ništa“. Onesvijestiću se...

Konvoj se polako kretao, a sastojao se od autobusa, kamiona i šlepera koji su bili natrpani ljudima složenim kao sardine ili kao stoka za klanje koja se kuha u svome znoju i zadahu smrti. Temperatura ispod cerada je postala nepodnošljiva. Nakon par sati vožnje, iscrpljeni i bez dovoljno vode vozili smo se šumskim putevima. Prolazili smo kroz Srpska sela gdje su i djeca trčeći za nama gađala nas kamenicama uzvikujući: „Balije, Balije“. Ponovo smo stali pored izvora s vodom nadomak nekog sela. Vozač kamiona je pokupio od nas prazne plastične flaše da nam u njih natoči vode. Skupili smo mu nešto novca u srpskim dinarima. Tamo gdje idemo novac nam neće više trebati. Krenula je voda da kruži po šleperu ali nikako da stigne do nas nekolicine muškaraca koji smo bili u vrhu. Kada je konačno stigla bila je na dnu flaše i već topla. Posjetio nas je ponovo Mrdža naš pratilac. Popeo se na stranicu šlepera, izvadio je iz džepa najlonsku vrećicu i baci je prema jednom od logoraša. Iznenada povuče plahtu sa krila moje supruge kojom je ona pokrila našeg petomjesečnog sina da ga zaštiti od prašine i neželjenih pogleda. Na trenutak Mrdža se zbuni kada ugleda nemoćnu petomjesečnu bebu kako mirno spava i reče: „Za pola sata ova vrećica da je puna zlata i para inače ću zaklati ovo dijete, a onda ću Vas stare nane skinuti gole i kod koje nađem išta sakriveno sve ću vas pobiti – Jeli Vam to jasno? – Dolazim za pola sata“. Reče prijeteći. Vrećica je krenula od ruke do ruke. Uhvatio sam pogled supruge i dobacih joj: „Daj sve što imaš“ Potvrdno mi je klimnula glavom. Uplaših se za svoga sina. Krenuo sam da se probijam do njih gdje su se oni nalazili. Nešto me snažno vuklo da moram biti s njima, da ih zaštitim. Hodao sam po stranici kamiona, a rukama sam se vješao o metalnu konstrukciju ispod cerade i tako sam nekako uspio doći do supruge i djece. Stariji sin mi se obradova i nekako se opusti naslanjajući se na mene. Imao sam daleko bolji pogled i krišom sam posmatrao pet, šest naših pratilaca koji su stajali pored kamiona. Nešto su se dogovarali i smijući se svaki od njih krenu u različitim pravcima. Mrdža je došao do nas u pratnji još jednog vojnika i penjući se preko stranice kamiona povika: „Jeste li skupili što smo se dogovorili, inače“...?! Njegov pratilac je zapucao u zrak u znak podrške njegovim riječima. Moja petomjesečna beba se trže i vrisnu u plač. „Utišaj to dijete da ga ja nebih utišavao“. Prodera se Mrdža. Kratko sam ga pogledao. Primijetio me. Sjevao je očima. Nastao je metež i uznemirenost među ženama. Držao je u ruci snajper bez optike. Logoraš koji je zadužen za prikupljanje pruži mu najlon vrećicu punu novca zlata i satova. Vidjelo se daje bio zadovoljan i razvuče usta u osmijeh. Ukazaše mu se pokvareni i propali prednji zubi. „Vidiš kako se može kad se hoće“. Dobaci zadovoljan. Stajao sam u blizini poluokrenut leđima držeći se za metalnu šipku. Razmišljao sam i pitao se: „Kakva li je ovo zvijer“? Iznenadi me udarac puškom, a u mojoj glavi sam začuo eksploziju. Osjetih snažnu bol iza vrata i pred očima ugledah bijeli bljesak poput munje. Propade mi oslonac pod nogama, pao sam po ljudima koji su sjedili, izgubih svijest. Smrači se i pokri me duboka tama. Na tren mi postade prijatno i poželjeh da u njoj i ostanem, da se odmorim. Obuze me hladnoća i planinski zrak Koričanskih Stijena me pokri svojom svježinom. Ne želim da se probudim, da otvorim oči, nekako ljepše mi u mraku. Neka pucnjava i galama. „Jesi li dobro“? Kao kroz san čujem glas supruge koja sjedi pored mene i umiva me vodom“. „Gdje smo, gdje su mi djeca“? Teškom mukom progovorih. Svi pogledi tih zastrašenih ljudi bili su uprti u mene. „Jesam li pogođen metkom u glavu“? Ne udario

te puškom. Stariji osmogodišnji sin je držao brata u naručju i gledao u mene suznim očima. „Moram da ustanem, proletje mi kroz glavu, moram, da me

djete ne gleda u ovakvom stanju“. Teškom mukom sam se podigao u sjedeći položaj. „Idi kod djece molim te, biću ja dobro“. Rekoh supruzi. U glavi mi je zujao roj pčela, a svake sekunde je udarao po jedan doboš...Kao kroz san čujem: „Svi muškarci van – Autobusi su u kvaru, muškarci neka pređu u autobuse – Ostala vozila neka nastave dalje – Idite Aliji u njegovu Džamahiriju“... Krenuli smo dalje...

Kamioni i šleperi su se gegali po šumskom putu. Podigao sam pogled i vidio kako tri autobusa prepuna muškaraca ostaju na krivini u obliku slova S. Nakon pola sata vožnje ponovo smo se zaustavili. Stigli smo do odredišta. Mjesto gdje je razgraničenje teritorije i zamišljena granica Srbske države...

Sunce je polako počelo da jenjava i da se spušta prema zapadu praćeno spektrom boja. Na liniji razgraničenja nas je preuzela takozvana Srpska vojska navodno iz Skender Vakufa i uputila nas put teritorije pod kontrolom TO BiH. Iscrpljeni, gladni i žedni kreuli smo put Travnika. Na Smetovima putem spasa je svega desetak vojno sposobnih muškaraca uspjelo preći na slobodnu teritoriju. Kolona je krenula na put dug oko dvadeset pet kilometara koju su činile većinom žene i starije osobe. Ostali muškarci iz konvoja kojih je bilo oko 250, streljani su krajem dana na Koričanskim Stijenama od strane policije iz Prijedora i Srbskih dobrovoljaca i pobacani su u provaliju. Među njima su bili i logoraši koji su se tog 21. Augusta 1992 godine ukrcali u naš konvoj u Kozarcu.

Tu noć nisam mogao zaspati. Ustajao sam polako i izlazio u hodnik. Sve teže sam hodao. Udarac u leđa i vrat je bio snažan. Supruga me bukvalno odnese do auta, kojim me odvezoše u Travničku bolnicu. Nakon injekcija koje nisam nikako volio, vratismo se pješice. Bolovi su prestali.

Za doručak u vojnoj menzi čaj i četvrt kruha. Čaj sam popio, uz cigaretu. Onako kroz priču se nagađalo, koliko je pobijeno muškaraca na Koričanskim stijenama? Slušao sam i ćutio. Stegao sam nesvjesno rukohvat i obarač svoje puške koja je srećom bila zakočena. Poslije Koričanskih Stijena nisam više pripadao ni sebi ni porodici. Prodoše me žmarci, probudiše tek minulu bol u leđima. Jeza se završi na vratu i vrhovima moje kose.